

ressò mont-rogenic

ANTONI BALLESTER, EL MONT-ROGENC QUE SOMIAVA AMB L'ANTÀRTIDA. EL CIM. (2ª PART)

Oriol Ballester Sadurní

18-09-2020

En la primera part d'aquest article dedicat a la vida d'Antoni Ballester Nolla, mont-rogenic il·lustre, vam repassar els seus orígens a Mont-roig del Camp, l'Arboç del Penedès i Barcelona. En aquesta segona part parlarem de la seva vida laboral, de quan el seu treball començà a ser reconegut internacionalment i quan va aconseguir el seu somni de crear una base científica a l'Antàrtida. Però ja vam ressaltar en la primera part que volem incidir en la vida personal d'Antoni Ballester, més enllà dels seus èxits en el món de la ciència. Conjugarem totes dues vessants.

La felicitat trobada amb Ramon Margalef

És interessant recordar el que deia Antoni Ballester en l'entrevista que vam citar en la primera part d'aquest article, publicada a "La Vanguardia" el 1988. Hi explicava que, en la seva vida professional, va ser decisiva la trobada amb Ramon Margalef, l'eminent científic català (1). Hi deia que *"va provocar en mi el rencontre de la meua part d'aventurer integral, amb la meua vocació científica"*. Va ser ell qui va proposar

recomanar-lo a una institució sud-americana que estava finançant una expedició científica per a descriure la flora i fauna marina del Carib de Veneçuela, Trinitat i Tobago i les illes de Blanquilla i Tortuga. Ballester, ja entrada la dècada dels seixanta, va ser el director de l'Institut de Ciències Marines a l'Illa Margarita, a Veneçuela, on va organitzar el laboratori oceanogràfic de la Fundació La Salle.

Porlamar, Veneçuela, 4 agost 1964

Arribada després d'un vol, és el primer per l'esquerra

Després de Veneçuela va arribar el projecte antàrtic. Així ho explica la seva deixeblla Josefina Castellví, en l'obituari que va publicar sobre Antoni Ballester l'any 2017 en la revista de ciències marines "Scientia Marina (2)": *"Com a resultat de la seva relació amb els oceanògrafs de tot el món, el 1966, el Real Institut Belga de Ciències Naturals va convidar Ballester a participar en una expedició antàrtica a bord del vaixell Magga Dan. Això li va donar l'oportunitat d'entrar en contacte amb el medi ambient antàrtic i desenvolupar el seu treball sobre l'anàlisi contínua i automàtica d'alguns paràmetres fonamentals de les aigües superficials (temperatura, salinitat i nutrients), una tecnologia que ell havia perseguit durant molt de temps i que posteriorment va ser*

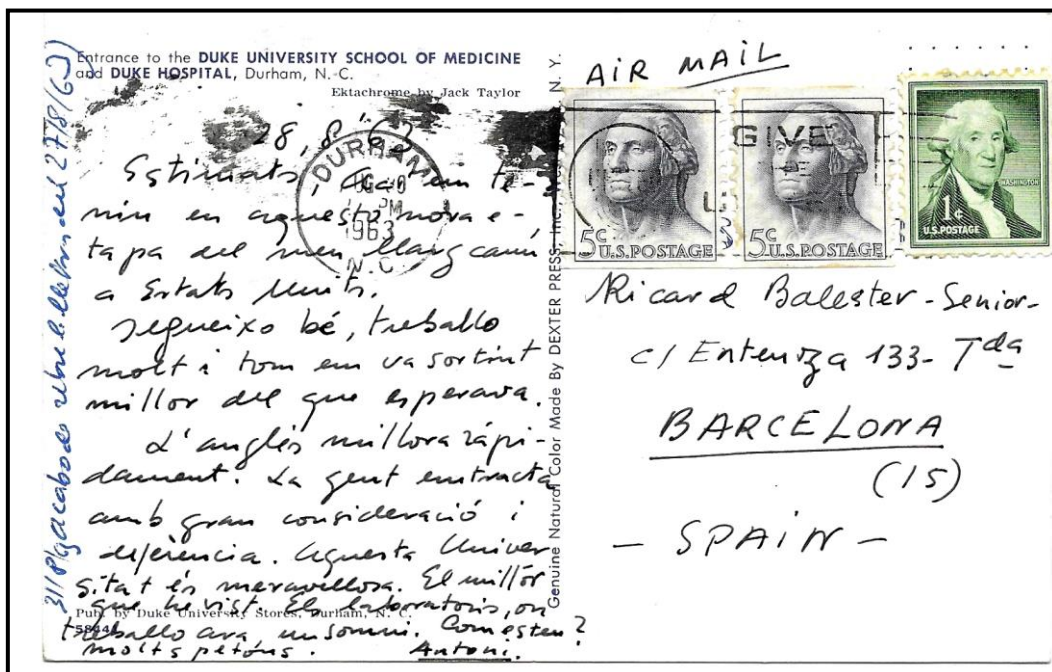
aplicada a la majoria dels vaixells oceanogràfics. El prestigi que va guanyar en el món de l'oceanografia li va donar l'oportunitat de treballar als Estats Units, però va preferir refusar aquesta opció per tornar a Catalunya. El seu incipient coneixement de l'ecosistema antàrtic el va convèncer que havia d'estudiar-se més a fons i que la recerca antàrtica havia d'incloure's en els programes de recerca espanyols”.

Mont-roig, sempre en el record

El juny de 1963 Ballester va fer una estada a Caracas i va contactar amb membres del poderós Centre Català de la capital veneçolana. Escriu moltes cartes als seus pares i germans, unes cartes farcides d'anècdotes, descripcions i vivències, molt ben redactades, en un català impecable. Com el seu pare, brodava el gènere epistolar. En una d'elles, datada a l'Illa Margarita el 2 de novembre de 1964, escriu referint-se a les muntanyes, que tant l'atreïen: “La primera muntanya que vaig veure és segurament la Serra de Llaberia, els contraforts de pedra sorrenca vermella de la muntanya on hi ha l'ermita de la Verge de la Roca i la Mola de Colldejou. Més llunyanes, cap al nord, la Mussara i els contraforts de les Muntanyes de Prades. Es l'etapa de Mont-roig. Què els podria explicar que no sabessin d'aquest ambient i del que em suggereix un perfil orogràfic semblant o un color de roca evocador?”. Ballester segueix recordant el passat i continua amb la seva etapa viscuda a l'Arboç del Penedès, que dura dels cinc fins als dotze anys, i diu que en aquest etapa “els meus records estan presidits per l'enlairada silueta de Montserrat. Es aquí on vaig tenir les meves primeres esgarriances d'enyorament puix em mancava l'aire sec i tallant, el sol que esbatana, la llum única del Camp de Tarragona”. L'arribada a Barcelona li va suposar passar per un “obligat període d'adaptació, de creació d'amistats noves. La desorientació que em va produir la gran urbs va ser una gran prova”.

La temptació d'anar a viure als Estats Units

Tornem a l'etapa de Veneçuela. Durant aquell temps va visitar Estats Units i va ser a la prestigiosa Universitat de Harvard, a Cambridge -estat de Massachusetts-, on va

compartir coneixements amb col·legues oceanògrafs. Visita també Washington i Houston. En d'altres viatges va visitar Trinidad i Tobago, Jamaica, etc. Viure i treballar als Estats Units el va temptar durant un temps -en va tenir la oportunitat-, però finalment ho descartà. A Europa va ser a Copenhaguen, Brussel·les i Anvers. També va viatjar amb vaixell fins a Ciutat del Cap.

Fou durant aquesta etapa quan el seu pare, Ricard Ballester Pallerola, va patir un ictus, del qual no se'n recuperaria i que el va portar a una vida postrat al llit fins a la seva mort, el 1973. Antoni Ballester escrivia moltes cartes i postals als seus pares i germans, a l'adreça del número 133 del carrer d'Entença. Aquesta correspondència la guardà la seva germana Maria del Carme fins a la seva mort, el 2018. De la lectura d'aquest valuós material podem concloure que Antoni Ballester enyorava molt els seus i sovint se sentia sol però, a la vegada, estava satisfet perquè finalment complia un dels seus somnis: viatjar ben lluny i veure món.

Relació amb la família

De les seves cartes del temps de la guerra, de quan va fer el servei militar a Madrid i de quan va viure a Veneçuela, es desprèn una gran preocupació pels seus, un sentiment que -crec- era recíproc. Antoni Ballester, com ell mateix explica en la seva carta de 1977, va tenir diferents ocupacions. L'anada a Veneçuela va ser un pas crucial. Hauria pogut romandre a l'estranger -en concret, als Estats Units, com ja hem dit més amunt-, però va decidir tornar a Barcelona. En una carta datada a l'Illa Margarita el 26 de març de 1965 i destinada a la seva esposa, pares i germans, hi escriu: “(...) *El Margalef acaba la seva estada entre nosaltres el 10 d'abril. Em diu que tot està arranjat per a passar a Barcelona. (...)*”. I afegeix: “*A mi això de venir a prendre possessió, oficialitzar-me, entrar en escalafó, etc. Em fa recança. Us ho confesso, i Espanya m'espanta un xic. Vull dir que estic acostumat a un dinamisme difícilment renunciabile. Em consola pensar que si m'atipo em queda el recurs de marxar cap als Estats Units, on tinc un bon cartell i ofertes en concret per acceptar any time. En realitat es una concessió a la família i als meus deures que torno passant per Barcelona primer. També hi influeix el poder treballar al costat d'en Margalef, que és un dels grans de la bio-oceanografia i de la ciència en general en el moment actual al món*”. Antoni Ballester va tornar a Barcelona. Després van començar les expedicions a l'Antàrtida, fins arribar al muntatge de la base a l'Illa Livingston, a les Shetland del Sud.

Un exemple pels estudiants de Mont-roig del Camp

El 7 d'octubre de 2005 la consellera d'Educació, Marta Cid i Pañella, i l'alcalde de Mont-roig del Camp, Miquel Anguera i Brú, acompanyats per les autoritats relacionades amb el municipi i el món d'Educació, inauguraren el nou edifici de secundària de la localitat amb el nom d'Antoni Ballester. Ell hi fou convidat i no volgué faltar a la cita. Signà en el llibre d'honor del centre i pogué saludar els seus familiars i amics de Mont-roig del Camp. Tampoc no hi faltaren els seus germans: el Ricard, l'Alfons i la Maria del Carme, a més d'altres familiars, com la seva cosina la Pilar Nolla, i el marit d'aquesta, el Francesc Sabater Bargalló, el “Cisco” (3). Afegim que el mes de novembre de 1998 se li havia fet un homenatge a Alcanar organitzat per la Sociedad Española de Filatèlia Polar, en el qual hi col·laborà l'ajuntament de Mont-roig del Camp.

D'esquerra a dreta: Pilar Nolla, Antoni Ballester i Maria del Carme Ballester

El seu cosí Joan Ballester, que ja hem dit en la primera part d'aquest article que va fer la presentació d'Antoni Ballester en l'acte del 2005, va acabar la seva intervenció -farcida d'anècdotes personals- amb aquestes paraules: "*(Antoni Ballester) em va trucar un dia, i em va preguntar si m'havia de moure de casa. Li vaig dir que no, i al cap d'una hora era a Reus, amb un plec de poemes, que li havien premiat en un concurs literari aquí, a Mont-roig, i em demanava la meua opinió sobre la seva possible publicació. Finalment fa pocs mesos vaig veure a casa seva uns quadres que havia pintat, o sigui que encara ara es una persona amb una gran capacitat de sorprendre. Sorprendre, per la seva voluntat de fer coses diferents, pel seu entusiasme, pel seu treball, per la capacitat de lideratge, pel seu amor al país, al risc, a l'aventura, pel seu mirar sempre endavant. (...) A mi m'agradaria que l'Antoni, amb la seva màgia, que la té, fes possible que les noies i els nois de Mont-roig quan arribin a aquest centre rebessin totes aquestes qualitats: que fossin treballadors, intrèpids, agosarats, generosos, entusiastes amants de la natura i fidels a la seva pàtria. Cal fer notar, també, que és molt possible que ens pensem que tot el que ell ha fet ha estat fàcil. Res de mes incert. De la lectura dels seus poemes, he sabut de la seva enyorança, del seu neguit, de la soledat, dels dubtes i les esperances. De ben segur que la vida no li ha estat fàcil. Crec que avui està content de veure com és recordat al seu poble*". I va finalitzar la presentació llegint un dels seus poemes.

L'aventura de l'Antàrtida

Expliquem ara un capítol essencial en la vida d'Antoni Ballester, el seu cim, la seva llarga lluita amb final feliç: la creació d'una base científica a l'Antàrtida. Ens hem de

remuntar fins a l'any 1966, quan va participar en la seva primera expedició antàrtica. Quan va tornar a Barcelona, Antoni Ballester dedicà tots els seus esforços a lluitar per fer-se sentir per l'Administració espanyola. Estava convençut que el futur de la ciència de l'estat passava per tenir una base científica a l'Antàrtida. Aquesta etapa va durar fins al 1984. D'aquests anys conservem un gran nombre de retalls de premsa en els quals Antoni Ballester explica els seus projectes. La premsa sí que li va fer costat, no així l'Administració de l'Estat. Conservem una entrevista a pàgina sencera que publicà "Solidaridad Nacional" el 28 de gener de 1968 i una notícia de "La Vanguardia Española" del 23 d'abril de 1967 -durant el franquisme aquest diari es deia així- on s'informa de la seva expedició amb el vaixell "Magga Dan". També pronuncià diverses conferències en diferents institucions, amb cobertura mediàtica, com ara una notícia publicada a "La Vanguardia" el 17 de novembre de 1968. Al diari "Ya" hi surt una informació sobre ell i les expedicions antàrtiques el 14 de febrer de 1968. Antoni Ballester apareixia fins i tot a revistes com "Lecturas". En el número del 13 de febrer de 1970 hi publica una nota amb una fotografia on es veu Antoni Ballester rebent els anomenats aleshores premis Prínceps d'Espanya, Joan Carles i Sofia, en la inauguració del Saló Nàutic.

"La Vanguardia" (21-2-1988)

La ciencia española ya trabaja en la Antártida

La expedición científica del CSIC que dirige el profesor Antoni Ballester, una vez asentada la primera base permanente española en la Antártida, vuelve a Barcelona después de realizar asimismo los primeros trabajos científicos en aquel continente. A partir de ahora se van a suceder diferentes equipos españoles en la base "Juan Carlos I" situada en la isla Livingston, desarrollando una labor en principio continuada como realizan otros muchos países afincados desde hace años en este continente helado del sur.

Según una comunicación remitida a "La Vanguardia" desde la Antártida por los propios expedicionarios, "nuestra base ha llamado la atención de los primeros visitantes que hemos recibido procedentes de las otras bases por el excelente confort de los habitáculos de origen finés instalados y por la potencialidad analítica, riqueza instrumental y autonomía del laboratorio que la empresa

barcelonesa MCV ha construido para nosotros" (según las indicaciones y diseño del propio profesor Ballester).

Los puntos básicos de la experimentación científica que van a desarrollar los investigadores españoles en la Antártida son la recogida de datos mediante una estación meteorológica automática tanto de las constantes atmosféricas como sobre el viento; determinación continua del ozono y del NO + NO₂; análisis de silicatos, nitratos, nitritos y fosfatos; muestreo y análisis químico y bacteriológico de sedimentos, nieve, hielo, agua marina y aguas continentales; medida intermitente de las radiaciones gamma; estudio del entorno litoral; determinación de corrientes marinas y recolección de especies vegetales terrestres. Todo ello en función de la geoquímica del silicio, fósforo y nitrógeno en las interfaces mar-aire y mar-continente.

V. S.

La "senyera" catalana també està present en la flamant base espanyola "Juan Carlos I" de la Antàrtida

Lecturas

Semanario de actualidades

13 de febrero de 1970

Núm. 930 Año XLIX

Depósito legal: B-20-1958

Precio de venta de este ejemplar: 9 pesetas

Administración:
Diputación, 211 - BARCELONA-11
Teléfono 254 10 04

Redacción:
Rosellón, 102 - BARCELONA-15
Teléfono 254 20 03

DIRECTOR:
Julio Bou Gibert

PORTADA

lo que pasa

LOS PRINCEPES DE ESPAÑA EN BARCELONA

Don Juan Carlos y doña Sofia se trasladaron a la Ciudad Condal para presidir la inauguración del Salón Náutico. Los Príncipes de España visitaron, también, diversos centros y organismos, entre ellos el Centro de Investigaciones Juan de la Cierva y el de Investigaciones Pesqueras. En la fotografía vemos al doctor Ballester dando explicaciones de los trajes utilizados en la Antártida a los Príncipes, en el Instituto de Investigaciones Pesqueras. Durante su estancia en Barcelona, don Juan Carlos y doña Sofia se han alojado en el Palacete Albéniz.

Viatge amb els argentins

Josefina Castellví, la prestigiosa oceanògrafa catalana, va explicar en una entrevista, que li va fer qui signa aquest article- i que va ser publicada al setmanari “El Temps” (4), què va passar en aquells anys, fins arribar al 1984: *“Antoni Ballester, que ja hi havia estat dues vegades (a l’Antàrtida) , va aconseguir que el govern argentí el convidés en una expedició i va demanar més places. En va aconseguir dues més, i ell, jo mateixa i la Marta Estrada (5) vam participar en una expedició a bord del trencaglaç Almirante Irizar. Ballester estava convençut de la necessitat que el Centre Superior d’Investigacions Científiques (CSIC), on treballava, tingués una base científica a l’Antàrtida. Va comprovar que anant a trobar el ministre o el director general de torn no se’n sortia, i per això havia anat a cercar els argentins”*.

La negociació amb els polonesos

En aquella entrevista, prosseguia Castellví: *“En tornant ens van rebre molt bé, fins i tot ens va rebre el rei Joan Carles I. Vam pensar que la porta era oberta, però no era cert. (...) Aleshores en Ballester va tornar a reaccionar i va buscar un altre camí, que passava per Polònia. Ell hi tenia connexions, sobretot amb el professor Rakuska-Suszczewski. Els polonesos tenien un gran interès en l’Antàrtida i molt de suport de la Unió Soviètica. En Ballester va anar fins a Varsòvia, va negociar amb el professor i ell li va oferir quatre places en una expedició de l’any 1986. Hi va anar l’Antoni Ballester, com a cap de missió, jo mateixa, l’Agustí Julià i en Joan Rovira, tots quatre catalans. Tornàrem a Catalunya el mes de març del 1987, però l’oposició de l’estat espanyol encara hi era.”*

El dictador Francisco Franco havia mort el 1975. Des del 1982 governava a l’estat el PSOE, amb Felipe González al capdavant. Espanya va entrar a l’OTAN el 1982 i a la Unió Europea -aleshores CEE- el 1986. Molts canvis històrics en pocs anys. Però hi havia coses que semblaven no canviar mai.

Finalment, arriba la base a l’Antàrtida

La primavera de 1987, un fet canvia el rumb de les coses. Va començar a sorgir un rumor sobre una hipotètica partició territorial del continent arran d’una renovació del tractat antàrtic, que s’havia de fer l’any 1989. Va ser aleshores que es va despertar l’interès de l’estat espanyol pel continent. El Ministeri d’Afers Estrangers va demanar l’ingrés al tractat però els van demanar documentació sobre els projectes científics que havia fet i els que pensava portar a terme en el futur. A més, per a ser-ne membre s’havia de tenir una base al continent. Va ser aleshores que el ministeri, urgint per la necessitat, va recórrer a Antoni Ballester. El Ministeri d’Afers Estrangers va pagar la base i tot allò que no havien fet en disset anys ho van haver de fer en mesos. La base es va batejar amb el nom de Joan Carles I, el monarca espanyol al qual Antoni Ballester - un republicà convençut- havia conegut feia disset anys al Saló Nàutic de Barcelona.

El mes de desembre Antoni Ballester tornà a l’Antàrtida amb un vaixell polonès que es deia Garnulzewski, que es va encarregar de transportar la base. En aquesta expedició hi havia dos equips, un de tècnic i un altre de científic, i en aquest grup hi anaven Antoni Ballester, Josefina Castellví, Joan Rovira, Joan Comes i Mario Manríquez, tots catalans, tret d’aquest últim. S’hi van estar fins al març del 1988, quan deixaren la base

establerta. Antoni Ballester col·locà una bandera catalana en un mòdul de la base, però quan va arribar un grup de militars espanyols la van fer treure. També va batejar la platja del davant de la base amb el nom de “Pepita Beach” -un homenatge a la Josefina Castellví- i una punta propera es va batejar com a Punta Ballester.

Quan tornaren de l'Antàrtida, tingueren una gran rebuda, amb cobertura als principals mitjans de comunicació catalans i espanyols: reportatge al dominical de “La Vanguardia”, el 13 de març de 1988, entrevista a “El País” (gener de 1988), portada a “la Vanguardia” (gener de 1988), etc. Des d'aleshores, cada any hi va un grup de científics a la base, que avui en dia està ampliada i té unes comoditats que poc es podien imaginar els pioners de 1988. No cal dir que Antoni Ballester n'estava molt satisfet.

L'accident vascular cerebral

Uns mesos després d'obrir la base, el mes de maig de 1988, Antoni Ballester va patir un greu accident vascular cerebral que li va causar una afàsia i el va obligar a deixar la investigació. Fou un cop molt dur. Va tenir lloc a Polònia, durant una visita per agrair l'ajut dels polonesos per establir la base Joan Carles I i tancar un nou conveni entre el CSIC i l'Acadèmia de Ciències d'aquell país, tal com recorda Marta Estrada.

Ballester fou repatriat a Catalunya immediatament. Afegeix la investigadora que “va ser Josefina Castellví, que fins llavors havia estat el perfecte complement de “seny” a la “rauxa” de l'Antoni, qui va prendre el lideratge del projecte antàrtic. Malgrat tot, durant anys, Antoni Ballester va anar seguint els esdeveniments de la recerca antàrtica espanyola i va participar en trobades amb col·legues de l'Institut de Ciències del Mar. L'any 1993, durant el V Simposi Espanyol d'Estudis Antàrtics, que es va celebrar a Barcelona, se li va retre un merescut homenatge com a impulsor de la recerca antàrtica.

Antoni Ballester, a partir de l'accident vascular cerebral, visqué retirat a la seva casa del carrer Iradier, a Sarrià. El mòdul de laboratori original de 1988 es va recuperar fa uns anys com una peça de museu que es pot veure en el CosmoCaixa a Barcelona, en un espai dedicat a l'Antàrtida. Això fou possible gràcies a les gestions i la perseverança de Josefina Castellví. El periodista i documentalista Albert Solé Bruset, fill del polític Jordi Solé Tura, estrenà el 2014 el documental “Els records glaçats”. Després de vint-i-cinc anys sense haver trepitjat l'Antàrtida, Castellví hi va tornar per veure-la per última vegada. En la pel·lícula apareix Antoni Ballester diverses vegades, en imatges d'arxiu i en imatges gravades expressament per completar el documental.

El llegat científic

La germana d'Antoni Ballester, Maria del Carme -ja ho hem indicat- i Josefina Castellví, guardaven cartes personals i d'altres cartes referents als seus treballs científics, a més de nombrosos poemes que va escriure en diferents etapes de la seva vida. Antoni Ballester, com el seu pare, tenia ànima de poeta. Els seus familiars han donat ara a l'Institut de Ciències del Mar les cartes i els escrits d'àmbit científic perquè les generacions futures no oblidin el seu llegat. Un llegat que va unit al de tots els altres científics que van treballar amb ell.

Antoni Ballester era un home enèrgic, treballador i generós, i tenia una gran personalitat. Els familiars el vèiem poc, perquè sovint viatjava. Recordo alguna reunió

familiar en la dècada dels setanta a la seva casa del carrer Iradier, a Sarrià, amb la seva esposa l'Assumpció i el seu fill, el Ricard. A la casa hi havia un piano i al rebedor, un pingüí dissecat i una ampolla de busseig. Els familiars també el vèiem en algunes ocasions al vell pis del carrer d'Entença, on vivien els seus pares i la seva germana. El seu pare va morir el 1973 i la seva mare, el 1990. Una cita familiar tradicional al pis del

carrer d'Entença era el dia de Reis, a la tarda. Els Reis hi deixaven regals per a tots, petits i grans, i la seva germana, la Maria del Carme, hi organitzava un gran berenar.

Antoni Ballester, a partir del mes de maig del 1988, va seguir lluitant, com ho va fer durant tota la seva vida. Aquest vegada, per combatre la malaltia. Va viure molts anys envoltat de records i del seu inseparable piano, que seguia tocant, malgrat tot. A casa hi tenia penjats quadres seus -olis i aquarel·les-, així com treballs manuals de l'Assumpció -la seva esposa-, i olis del seu germà Alfons. La Maria del Carme, el seu fill Ricard i la seva nora, a més d'una assistenta, van tenir cura d'ell. L'Assumpció va morir abans que ell. Durant els darrers anys de vida d'Antoni Ballester el visitava sovint la Josefina Castellví.

Antoni Ballester amb la seva esposa, Assumpció Plana

Antoni Ballester defugia homenatges i reconeixements, tret d'alguns, molt pocs. En desconec els motius. Suposo que no se sentia còmode. Quan li van suggerir -des del món científic i, en concret, els seus propis col·legues investigadors- que podia obtenir la Creu de Sant Jordi, ho va refusar. Cal assenyalar que aquesta distinció és un dels màxims reconeixements que pot rebre una persona per part de la Generalitat de Catalunya. La va rebre Josefina Castellví el 2003 i Marta Estrada el 2004, dues investigadores catalanes excepcionals, reconegudes a tot el món. Ramon Margalef la va rebre l'any 1997. En canvi, en la seva darrera etapa vital, Antoni Ballester sí que va acceptar un homenatge molt especial. Va ser quan el nou institut de secundària de la seva vila natal, Mont-roig del Camp, es batejà amb el seu nom, fet que ja hem explicat.

Homenatge i record a l'Institut de Ciències del Mar

Antoni Ballester ens va deixar el 14 de febrer de l'any 2017, a Barcelona. El primer dels quatre germans en fer-ho va ser l'Alfons -l'any 2015-. Després van marxar l'Antoni, la Maria del Carme -el 2018- i, finalment, el Ricard, fa només un any. El seu únic fill, malauradament, tampoc ja no hi és. Va morir poc després que ell, degut a un càncer.

L'Institut de Ciències del Mar (ICM) -l'antic Institut d'Investigacions Pesqueres-, que pertany al Consell Superior d'Investigacions Científiques, on ell va treballar tants anys i va aconseguir tants èxits, no l'oblida. Enguany, amb motiu del centenari del naixement d'Antoni Ballester, es batejarà el laboratori general de nutrients del centre amb el seu

nom, seguint una tradició a l'ICM -la sala d'actes es diu Ramon Margalef, la biblioteca, Carles Bas, i també hi ha l'aula Josefina Castellví-. Paral·lelament, ha decidit publicar un llibret sobre Antoni Ballester, inicialment amb les contribucions a una jornada d'homenatge que se li va fer al mateix ICM el 26 de febrer del 2018. En principi hi participaran els científics Marta Estrada, Jordi Font, Marc Garcia, Jordi Serra, Jordi Salat i Joan Rovira, a més d'un nebot seu -qui signa aquest article-, que hi donarà una visió més personal i familiar de l'homenatjat. La Josefina Castellví no hi participa perquè, malauradament, des de fa un temps pateix una greu malaltia.

De Mont-roig... al mar Roig

Acabem l'article amb un dels poemes escrits per Antoni Ballester, recollit a "Oceàniques", recull que no ha estat mai publicat. S'anomena "Mar Roig" i el va escriure a bord del vaixell Cornide de Saavedra quan navegava per aquest mar, a principis dels anys setanta. Era molt lluny de casa. I què enyorava en aquell moment Antoni Ballester? Enyorava la flaire del seu país i del seu Baix Camp.

Mar Roig, ventós,
inquiet i sapastre,
tens les sentors d'Orient
i la flaire enyorada
del mar llatí.
En un racó he vist
de la carta marina
un turó anomenat
Al-muz-Ra
com la Mussara nostra.
Oh, qui pogués
d'un salt tan sols
sortir d'aquest ofec
que l'Orient ens dona
i anar a parar
als boscos de Tarragona
on la blavor del mar
es fon amb els perfums
d'orenga i farigola!

(1) Ramon Margalef i López (Barcelona, 16 de maig del 1919- 23 de maig del 2004). Fou professor emèrit d'Ecologia de la Facultat de Biologia de la Universitat de Barcelona. És un dels científics més importants que ha donat el nostre país i ens va deixar un llegat científic i humà inigualable. Hi ha molta més informació sobre ell al web Galeria de científics catalans de l'Institut d'Estudis Catalans i al web de la Universitat de Barcelona-Espai Margalef. Curiosament, Antoni Ballester Nolla va néixer exactament un any després que ell.

(2) Referència: Castellví, J. 2018. Antoni Ballester i Nolla (16 May 1920-15 February 2017). Sci. Mar. 81(1): 139-140. L'hem trobat a partir d'un enllaç del web Galeria de científics catalans de l'Institut d'Estudis Catalans.

(3) Francesc Sabater Bargalló, el “Cisco”, ens va deixar durant la redacció d’aquest article, l’1 de setembre del 2020, a l’edat de 92 anys. Era una persona molt coneguda i estimada a Mont-roig del Camp.

(4) Entrevista a Josefina Castellví Piulachs publicada al setmanari “El Temps”. Número 1435. 13 de desembre del 2011.

(5) Marta Estrada Miyares (Granollers, 1946) és una investigadora catalana de prestigi internacional, guardonada amb nombrosos premis. Oceanògrafa i biòloga marina, treballà amb Antoni Ballester. Des del 2016 un institut de secundària de la seva localitat natal porta el seu nom.

Enllaços:

<https://scbcientifics.iec.cat/ca/cientifics/ballester-nolla-antoni.html>

<http://paperiboligraf.blogspot.com/2012/01/josefina-castellvi-linteres-catala-per.html>

Pilar Nolla i Antoni Ballester

Francesc Sabater, Ricard Ballester i Antoni Ballester